

SUMBULA TO'LANGITOVA,

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti magistranti

O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA MA'NO KO'CHISH HODISASI

Annotatsiya: Ushbu maqolamizda ma'no ko'chishining o'zbek tilshunosligida ifodalanishi, ularning turlari hamda nutqdagi vazifasi aniqlangan. Ko'chimlar tilning leksik va stilistik sathining ajralmas qismi ekanligi isbotlangan. Shuningdek, ko'chimlarning eng ahamiyatli jihatlari: metaforadagi narsa va hodisalar orasidagi o'xshashlikning o'ziga xosligi, metafora ko'proq qaysi til va nutq hodisalarida namoyon bo'lishi kabi masalalari ham yoritilgan.

Bundan tashqari, ko'chimning faol turlaridan biri bo'lgan metonimiyaning fitomorfik va fitonimik turlari va ularning farqli jihatlari ochib berilgan. Vazifadoshlik hamda sinekdoxa kabi ko'chim turlariga ham o'zgacha bir nuqtayi nazardan e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: ma'no ko'chishi, metonimiya, metafora, sinekdoxa, vazifadoshlik, fitomorfik, fitonimik, o'xshashlik.

Аннотация: В статье рассматривается проявление семантического сдвига в узбекской лингвистике, выявляются его типы и функции в речи. Установлено, что семантические сдвиги являются неотъемлемой частью лексического и стилистического уровней языка. При этом выделяются наиболее существенные аспекты семантических сдвигов: своеобразие сходства между предметами и явлениями в метафорах, а также конкретные языковые и речевые контексты, в которых метафоры проявляются наиболее рельефно.

Кроме того, исследуется один из активных типов семантического сдвига, метонимия, в частности ее фитоморфные и фитонимические формы, с выяснением их отличительных особенностей. Особое внимание уделяется также другим типам семантических сдвигов, таким как sinekdoxa и функциональная эквивалентность, с уникальной точки зрения.

Ключевые слова: перенос смысла, метонимия, метафора, sinekdoxa, функциональное сходство, фитоморфный, фитонимия, сходство.

Jamiyatimizda har tomonlama yetuk, ma'nan barkamol avlodni tarbiyalashda, ilm-fan, madaniyat, zamonaviy ta'limning o'rni beqiyosdir. Farzand ta'limiga sarflangan sarmoya – eng samarali investitsiya. O'zbekistonda oxirgi yillarda ko'rib turganimizdek, ta'lim tarbiya, ilm-ma'rifatga e'tibor tubdan o'zgardi. Har sohada faol o'zgarishlar ko'zga tashlanadi. Zamonaviy o'qitish tizimlari, interfaol ta'lim uslublari yurtimiz maktab va barcha ta'lim muassasalarida keng miqyosda foydalanilmoqda. Matematika, iqtisodiyot, kompyuter savodxonligi, huquq, tarix, ingliz va rus tillari bilan bir qatorda til va adabiyotga ham bevosita e'tibor berildi. Bo'lajak avlodni ma'lum bir sohaning mutaxassisi bo'lishida yuqoridagi fan va bilimlar muhim sanaladi.

Ma'lumki, tilga e'tibor berish davlat va jamiyatda juda muhim va o'rinli. O'zbekiston Respublikasining davlat tili o'zbek tilidir. Davlat korxonalari, ta'lim muassasalari, ish hujjatlari o'zbek tilida olib boriladi. Bunda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6084

Farmoni va ushbu hujjatga ko'ra ishlab chiqilgan "2020-2030-yillarda o'zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish konsepsiyasini 2020-2022-yillarda amalga oshirish dasturi" asos bo'lib xizmat qilmoqda. Bundan ko'zlangan maqsad, albatta, yosh avlod va jamiyatning barcha a'zolarining savodxonligi va o'z tiliga hurmatini oshirish davlat va mutasaddilar bilan bir qatorda har birimizning burch va majburiyatimiz hisoblanadi. Shu jumladan, tilshunoslik fani ham rivojlanib, uning ustida ko'plab ishlar olib borilmoqda. Xususan, o'zbek tilshunos olimlar: G'ulomov Ayub G'ulomovich, Ne'matov Hamid G'ulomovich, Alibek Rustamov, Ernst Begmatov, G'anijon Abdurahmonov, Shonazar Shoabdurahmonov, Abdulhamid Nurmonov kabi qator filologiya fanlari doktori, professorlar o'z ilmiy ishlarini qilgan va hozirda izdoshlari ustozlar yo'lidan borib, davom ettirmoqdalar. Har qaysi yangi tilni o'rganayotgan vaqtimizda, eng birinchi, bizni qurshab turgan narsa va hodisalarning amaliy hayotimiz bilan bog'liq bo'lgan jarayon va xususiyatlarini o'sha tilda qanday nomlanishi va ifodalanishini bilishdan boshlaymiz. Bu paytda tilning leksik qatlami muhim ahamiyat kasb etadi. Bu qatlamda turli xil hodisalar yuzaga chiqadi.

Tilshunoslikning asosiy o'rganish obyekti – so'z. Uning o'z va ko'chma, bir va ko'p ma'nolari, ma'noviy turlari, eskirgan va yangi, uslubiy xoslangan va xoslanmagan ko'rinishlari, shevaga oid va adabiy til me'yorlariga solingan variantlari mavjud.

Endi e'tiborni so'zlarning o'z va ko'chma ma'nosini izohlashga qaratamiz.

O'z ma'no – so'zning predmet, voqea-hodisa haqidagi dastlabki, real nutqdan tashqarida anglatgan ma'nosi. Masalan: quloq – "eshitish vositasi, inson tana a'zolarining biri", bosh – "inson tana a'zosi" ekanligini kontekst (matn) yoki jumlaning ko'rinishi turib ham tushuna olamiz. Demak, bu ma'no so'zning o'z ma'nosi hisoblanadi. Shu bilan bir qatorda, bu kabi ko'plab so'zlar o'z ma'nosidan boshqa ma'nolarni ham anglatishi mumkin. Aynan o'sha so'zlar anglatgan ma'no kontekst bilan birga tushuniladi va matnda ayon bo'ladi. Unday ma'nolar ko'chma ma'noli so'zlardir.

Ko'chma ma'no – bir predmet yoki hodisa nomining keyinchalik boshqa predmet yoki hodisani anglatish xususiyatiga ega bo'lishi. So'zlarning o'z va ko'chma ma'nolari yaxlit holatda ko'p ma'noli (polisemantik) so'zlarni hosil qiladi. Lekin ayrim so'zlar bundan mustasno bo'lishi ham mumkin. Ularning faqatgina bir ma'nosi mavjud bo'lib, bir ma'noli (monosemantik) so'zlarni tashkil qiladi.

Polisemantik so'zlar – o'z va ko'chma ma'nosiga ega bo'lgan so'zlar.

Monosemantik so'zlar – faqatgina bir ma'noga ega bo'lgan, ilm-fan sohalariga oid atamalar.

Demak, leksikologiyani muhim obyekti sanalgan, atash ma'nosiga ega bo'lgan so'zlarning ma'nosi va ma'noviy xususiyatlari rang-barangdir. So'zlarning qo'shimcha ma'nolari so'zlardagi ma'no taraqqiyotining boyib borishiga va yuksalishiga xizmat qiladi. Ulardan biri ma'no ko'chish hodisasidir. Ma'no ko'chishi – bir predmet (yoki hodisa) nomining keyinchalik boshqa predmet yoki hodisani anglatish xususiyati. Bu hodisa aloqadorlikka asoslanadi.

O'zbek tilida ma'no ko'chishining quyidagi turlari mavjud:

1. Metafora usuli bilan ma'no ko'chirilishi. Bu o'zbek tilida eng keng tarqalgan ma'no ko'chish yo'li hisoblanadi. Metafora so'zi yunonchadan olingan bo'lib, "metaphora" – "ko'chirish" degan ma'noni anglatadi. Metaforaning vazifasi shuki, undan nutq jarayonida samarali foydalanish, nutqimizning ta'sirchan va jozibali bo'lishini ta'minlaydi. Metaforaviy ko'chimdagi foydalanish bir xillikdan va zerikarli suhbatlardan yiroq bo'lishga imkon yaratadi. Misollar orqali uning ichki turlarga bo'linishini ko'rib chiqamiz:

Narsa va hodisalar o'rtasidagi o'xshashlik turli xil bo'lishi mumkin:

1. Predmetlar o'rtasida shakliy o'xshashlik. Masalan: odam qulog'i qozon qulog'i, odam burni – choynakning burni, kiyim yoqasi – yo'l yoqasi.

2. Predmetning qayerda joylashishi bo'yicha o'xshashlik. Masalan: odam boshi – ko'cha boshi, it dumi – samolyot dumi, odam og'zi – to'rva og'zi.

3. Bajarilgan yoki bajariladigan ish-harakat o'rtasidagi nisbiy o'xshashlik asosida. Masalan: urmoq (Qo'li bilan koptokni urmoq) – urmoq (“tanqid qilmoq” Anvar yangi shoirni urib chiqdi).

Inson o'zi ko'ra oladigan, eshitadigan, his qiladigan, tatib ko'radigan yoki hidlaydigan hodisalarni o'zi tushuna olmaydigan hodisalarga qaraganda osonroq tushunadi va tasniflaydi. Mavhum tushunchalarni o'zlashtirish uchun odamlar ularni aniq tushunchalar nuqtayi nazaridan muntazam ravishda tushunadilar. Shunday qilib, hayot, vaqt va hissiyotlar kabi mavhum tushunchalar aniq nuqtayi nazaridan muntazam ravishda tushuniladi. Shu vaziyatda metaforik fikrlash yuzaga keladi.

Lakoff va Jonson metaforaning mohiyatini “bir narsani boshqa narsa bilan tushunish va boshdan kechirish” deb izohlaydi. Haqiqatan, metafora bir narsa yoki hodisaning nomini boshqa narsa yoki hodisaning nomi bilan anglashdir. Bu vaqtda ta'na a'zolari, kiyimlarning qismlari, hayvon, o'simlik kabilar ikkinchi nom sifatida qatnashishi mumkin. Shu tufayli metafora ko'proq quyidagilarda namoyon bo'ladi:

1. Odam tana a'zolarida (qo'l, oyoq, yuz, lab, tish, yelka).
2. Kiyimlar va ularning biror qismida (yoqa, etak).
3. Hayvon, parranda va hasharotlarning biror a'zosida (qanot, dum, tumshuq, shox).
4. O'simlik va uning qismi (ildiz, tomir).
5. Qurollar (nayza, pichoq) kabilar. [Shermamatova S, 2023:960-964]

Metaforalarni tadqiq qilish tilning tuzilishi, funksiyasini tavsiflash va tushuntirish hisoblanadi. Metaforani tushunish bu – boshqaning fikrini to'liq anglash. Bu vaziyatda insonda leksik sath ham yaxshi bo'lishi muhim. Lug'at boyligi yaxshi bo'lgan shaxs, metaforalarning to'liq mazmunini anglab yetadi va uning nimaga ishora qilayotganini biladi. A.Potebnya metaforani “qisqargan o'xshatish” deb hisoblasa, Sitseron “faqat bir so'zga qisqargan o'xshatish” deb ta'riflaydi. Odatda, o'xshatish uzun shaklda namoyon bo'ladi. Metaforada esa, haqiqatan qisqa shaklda beriladi. Bu jihati uning ta'sir kuchini oshirishga xizmat qiladi.

Metaforalarni, asosan, 3 guruhga ajratish mumkin:

- a) Metafora nom ko'chishning (deyarli) har qanday usuli (Arastu, E.Kassirer).
- b) Metafora qisqargan o'xshatish (Potebnya va zamondoshlari).
- c) Metafora nom ko'chishning alohida bir turi (A.Vejbitskaya, N.D.Arutyunova va o'zbek tilshunoslari).

O'zbek tilshunosligida ko'chma ma'nolarni o'rganishga bag'ishlangan ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Taniqli tilshunos M.Mirtojiyevning so'zning ko'p ma'noliligi, unga yondosh hodisalar va ularning yuzaga kelish sabablariga oid tadqiqotlarini alohida ta'kidlash mumkin.

Metaforaning yana bir muhim jihati shuki, uning Sharq mumtoz adabiyotida “istiora” deb atalishidir. Istiora (arab tilidan olingan bo'lib, “qarzga olish” yoki “ko'chirish”) degan ma'noni anglatadi. Bu asarlarda so'zni o'z ma'nosidan boshqa ma'noda, ya'ni majoziy ma'noda qo'llanishini ta'minlovchi san'at turidir. Masalan, ohu ko'z, sarv qomat, oqko'ngil, sheryurak kabi so'zlar, asosan, she'riyatda ishlatilib, istiora san'atini yuzaga keltiradi. Sababi, hayotda ko'ngilning oq yoki boshqa ranglarda bo'lishi va yurak so'zining sher hayvoniga ma'no jihatdan yaqinligi yo'qligi uchun bu so'zlar ko'chma ma'noda qo'llanilgan, deb hisoblanadi [Shermamatova S, Odiljonova M, 2023:91-98]. She'riyatda metaforalarning qo'llanishi Abdulla Oripov ijodida ko'p uchraydi. Nasrda esa Said Ahmad metaforalardan unumli foydalangan.

2. Metonimiya usuli bilan ma'no ko'chirilishi. Metonimiya – narsa va hodisalar o'rtasida makon va zamondagi o'zaro aloqadorlik asosida birining nomining boshqasiga ko'chishi. Metonimiya yunoncha so'zdan olingan bo'lib, “metonymia” – qayta nomlash degan ma'noni anglatadi. Bu hodisa orqali fikrimizni ixcham, lo'nda ifodalashimiz mumkin. Masalan: “Navoiy”ni bir haftadan beri ko'tarib yuribman. Bu gapdagi aloqadorlik “Navoiy” so'zida aks etgan.

Navoiy bu yerda Alisher Navoiy bobomiz emas, nazarda tutilayotgan narsa Navoiy nomli kitobdir. Aloqadorlik Navoiyni ko'tarib yurishda emas, shu nomli kitobni ko'tarib yurishda namoyon bo'ladi. Metonimiya usulida ma'nosi ko'chgan predmetlar o'rtasida na tashqi, na ichki o'xshashlik bo'ladi. Lekin o'zaro aloqadorlik, yaqinlik bo'ladi. "Bir kosa suzing" gapi bilan "bir kosa sho'rva suzing" gapini farqlaydigan bo'lsak, kosa va sho'rva so'zlari bir-biriga mazmunan aloqador, ya'ni sho'rva suyuq bo'lganligi sababli suziladi. Ma'no ko'chishning bu turida gap yoki jumla tarkibida ikkita so'z keladigan holatlarda bir so'z tushib qolib, uning ma'nosi ikkinchi so'zga yuklatiladi. Qishloq ko'chib ketgan. Bu gap metonimiya usulida ma'no ko'chish turiga uchramaganda: "Qishloq aholisi ko'chib ketgan" shaklida bo'lar edi. Metonimiyaning asosiy belgilari sifatida quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

a) Biror predmet yoki hodisadagi nomi shu qismga ko'chiriladi. Masalan, shahar – odamlar g'uj yashaydigan, madaniy markaz. Butun shahar ko'chib chiqdi, gapida esa, shaharda yashovchi odamlar nazarda tutilyapdi. Bosh – odam gavdasining yuqori qismi. Boshim qotib qoldi gapida esa, miya ma'nosini beryapdi. Demak, bunday holatlarda predmetlar o'rtasidagi ma'no – ko'chirish uchun mezon qilib olinadi.

b) Biror narsaning nomi shu narsaga asoslangan o'lchov birligining nomi sifatida olinadi. Kun (quyosh) – kun (24 soatlik o'lchov birligi), oy (samodagi planeta) – oy (yil bo'lagi).

c) Bir predmetning nomi shu predmetdan hosil qilingan narsaga ko'chiriladi. Masalan, choy (o'simlik) - choy (ichimlik), suv (tabiiy suyuqlik) - suv (har xil sanoat mahsulotlari) va hokazo.

d) Belgining nomi shunday belgisi bor narsaga ko'chiriladi. Achchiq (maza, ta'm) – achchiq (qalampir), chayon (serjahl, yomon odam) – chayon (zaharli hasharot), zahar (og'u), zahar (maraz odam).

e) Ayrim narsa predmetlar nomi ma'lum bir xatti-harakatlar natijasida o'zaro aloqadorlik yo'li bilan hosil qilinadi. Masalan, qatlama – xamirni qat-qat qilib qo'yish natijasida, to'y – to'ymoq fe'lidan, qirindi – qirmoq fe'lidan yasalgan. Ammo bu usul diaxron xarakterga ega bo'lib, tilimizning bugungi bosqichida uchramaydi.

Demak, metonimiya aloqa yuzasidan ma'no ko'chishi hisoblanadi. Bu turda ham avval ma'no-si ko'chgan so'zni topamiz, keyin shu so'zda qanday ma'no ko'chganligini aniqlaymiz. Agar tashqi ko'rinishi o'xshash bo'lsa metafora, aloqa yuzasidan ma'no ko'chsa metonimiya hisoblanadi.

Metonimiya eng ko'p qo'llaniladigan ko'chim turlaridan biridir. Shuning uchun ham uni ko'plab olimlar o'rgangan. Jahon tilshunosligida zoomorfik, fitomorfik, antropomorfik, ximiomorfik kabi metonimiyalar mavjud. Shuningdek, "Fitomorfik va fitonimik atamalarini bir-biridan farqlashimiz lozim bo'ladi. Fitonimik metonimiya deganda faqat o'simlik nomlari asosidagi nom ko'chishlari nazarda tutiladi: chinor ("uzoq umr"), sarv ("qad"), lola ("chiroy") kabi. Biroq fitomorfik metonimiyada o'simlik nomlari, xususiyatlari, qismlari, hosil, mahsulot nomlarining metaforik qo'llanilishi nazarda tutiladi: danak ("nevara"), ildiz ("ajdodlar"), meva ("farzand") kabi.

Misol uchun: Danagidan mag'zi shirin. Muhabbat mevasi, umring chinordek uzun bo'lsin kabilar" [To'ychiyev H, 2023:225-229]. O'zbek tilining botanik terminologiyasiga asoslangan holda fitomorfik metonimiya asosan fitonimik leksikaga asoslaniladi. Masalan, *sunbul*, *kiyik o't*, *ravoch*, *pidina* kabi xalq tabobatiga daxldor atamalarning fitomorfik leksemdan uzilmagan holda aynan qo'llanilishidir.

3. Vazifadoshlik usulida ma'no ko'chirilishi (funktional ko'chirish). Narsa va hodisalar o'rtasida vazifaviy bir xillik asosida birining nomi orqali boshqasining nomi ifodalanishi hisoblanadi. Vazifadoshlik asosida vujudga kelgan so'zlarni bilish, ularning ilgari qanday shakldagi narsalarni ifodalaganligini anglash tilimizning imkoniyatlarini qanchalik boy ekanligini anglashimizga yordam beradi. Vazifadoshlikka quyidagilarni misol qilib keltirishimiz mumkin: tish (odamning tishi) – tish (arraning tishi), bunda odam va arraning tishi o'rtasida o'tkirlik, kesish kabi vazif

falarda o'xshashlik mavjud. Ma'no ko'chishining vazifadoshlik va metafora turlarini bir-biridan farqlash zarur. Ikkala turda ham predmet va narsalarning o'xshashligiga qaraladi, lekin metafora tashqi o'xshashlikka asoslanadi, vazifadoshlikda esa narsa, predmetlarning tashqi o'xshashligi emas, balki vazifasi o'xshashligiga qaraladi. Misol uchun, "stulning oyog'i qiyshayib qoldi" bu gapda "oyoq" so'zini oladigan bo'lsak, inson oyog'i bilan stulning oyog'ining vazifasi bir xil bo'lganligi sababli vazifadoshlik bo'ladi.

4. Sinekdoxa usuli bilan ma'no ko'chirilishi. Sinekdoxa yunoncha so'zdan olingan bo'lib, "synecdoche" – birga anglamoq, qo'shib anglamoq, degan ma'nolarni anglatadi. Sinekdoxa butun orqali qismni, qism orqali butunni ifodalash usulidir. Ma'no ko'chishining bu turi nutqimizning ta'sirchanligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Masalan: Usmon necha yillardan beri tirnoqqa zor. Bu gapda "tirnoqqa zor" iborasi "farzand" ma'nosini anglatadi. Gapda bola yoki farzand so'zi o'rniga "tirnoq" so'zi, ya'ni bolaning bir kichkina a'zosi ishlatilishining sababi, shu kichkina tirnoqqa zor ekanligini bo'rttirib ko'rsatishdir. Bu gapda qism orqali butun ifodalanyapdi.

Sinekdoxa usulida ma'no ko'chishi, parafrazalar bilan o'xshash bo'ladi. Bunda asosan butun orqali qism ifodalanadi. Professor olim Sh.Rahmatullayev sinekdoxani "bir predmetning nomi boshqa bir predmetga qism bilan butun munosabatining aks etishi" deb ta'riflaydi. Misol qilib oladigan bo'lsak, *peşonasi sho'r, zangori ekran, kumush tola* kabi.

Badiiy adabiyotda sinekdoxani ifodalash uchun sarv qad, oy yuz, qorako'z, oq bilak, yor, dildor kabi so'zlar qo'llaniladi.

Sinekdoxada quyidagi munosabatlarga ko'ra ma'no ko'chadi:

- a) Tana a'zolari orqali (O'ng qo'lingni og'zingga solma).
- b) Kiyim va uning qismlari orqali (Hisobida adashgan cho'ntagidan ayrilar).
- c) Predmet, narsa, qurol (Xamir uchidan patir).
- d) Hayvon parranda tana a'zolari (Qizilishton (qush), tulki (tulki terisi)).
- e) Daraxt va mevasi (Namangonning olmasi hil-hil pishibdi) [Shermamatova S, 2023:960-964]

Yana shuni ham aytib o'tish lozimki, ba'zida bir vaqtning o'zida metaforik-funksional, metaforik-metonimik yoki metonimik-funksional, metaforik-sinekdoxa usullari bo'lishi mumkin. Masalan, ko'k (osmon), ko'k (tepa,yuqori), bosh (kalla), bosh (bir juft) holatlarida metaforadan tashqari metonimik holat ham mavjud. Umuman olganda, so'z ma'nosining ko'chishi murakkab va ko'p qirrali hodisadir.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, so'z nihoyatda murakkab xususiyatlarga ega til birligi hisoblanadi. Biz bu til birligi bilan tilshunoslikning maxsus ob'ektlarini chuqurroq o'rganishimiz mumkin. Yuqorida izohlangan ma'no ko'chishining har bir turlarining, nutq jarayonida va badiiy adabiyotidagi o'рни beqiyosdir. Nutqimizda so'zlarning turli ma'nolaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Tilda so'zlarning ko'payib ketmasligi, so'zlashuvchilarning nutqiy jarayonida qiyinchiliklar bo'lmasligi uchun ko'chma ma'nolarni qo'llash muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Лакофф Д., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живём // Теории метафоры. – М.: УРСС Эдиториал, 2004. – 256 с.
2. Лихачев Д. С. Очерки по философии художественного творчества. – СПб.: БЛИЦ, 1999. – 191 с.
3. Менглиев Б. Ҳозирги ўзбек тили. – Тошкент: Тафаккур Бўстони, 2018.
4. Маҳмудов Н., Худойберганова Д. Ўзбек тили ўхшатишларининг изоҳли лугати. – Тошкент: Маънавият, 2013.

-
5. Миртожиев М.М. Ўзбек тилида полисемия. – Тошкент: Фан, 1984. – 140 б.
 6. Тоҳиров З. Метафора лексема-семемасининг прагматик семаси. // Ўзбек тили ва адабиёти. – 1983. - № 1. – Б. 74-77.
 7. То‘уحيyев Н. Metonimiyalarning lingvomadaniy va leksikografik tahlili// Экономика и социум. №6(109)-1 2023. 452-459.
 8. Усмонов С. Метафора // Ўзбек тили ва адабиёти. – 1964. - № 4. – Б. 34-36. с.
 9. Худайберганова Д.С. Матннинг антропоцентрик тадқиқи. – Тошкент: Фан, 2013. – 136 б.
 10. Shermamatova S. O‘zbek tilida ma’no ko‘chish usullari: metafora, metonimiya, sinekdoxa, vazifadoshlik // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. April. 2023. 960-966.
 11. Shermamatova S, Odiljonova M. O‘zbek va ingliz adabiyotida metaforalarning foydalanish tahlili // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. April. 2023. 94-98.

